

Kort historik om den Bonnierska porträttsamlingen

(nedtecknat av Tor Bonnier, november 1962)

Karl Otto Bonniers porträttsamling på Nedre Manilla är framförallt att betrakta som en förlagshistorisk samling. Den har i första rummet tillkommit för att illustrera förlagets verksamhet och för att hugfästa minnet av de författare som förlaget stått i förbindelse med. Då samlingen vuxit ut att mer eller mindre omfatta de litterära epokerna från och med 1880- och 90-talen har också däri kommit att ingå några få porträtt av författare vilka huvudsakligen utkommit på andra förlag än Bonniers.

De första bilder som min far förvärvade var Rickard Berghs porträtt av Strindberg och Hanna Paulis porträtt av Heidenstam i Hans Alienus' gestalt. Richard Bergh och Hanna Pauli tillhörde bägge den vänkrets som ständigt möttes. Främst i det bonnierska hemmet - en krets som är förevigad i Hanna Paulis grupporträtt "Vänner", en av de tidigaste tavlorna i samlingen. Även om Carl Larsson inte hör till denna krets räknades han till min fars nära vänner, och det fjärde i ordningen av de porträtt han skaffade sig var Carl Larssons målning av Oscar Levertin. Det var dessa målningar och några få till som prydde mina föräldrars våning vid Karlavägen, där det inte fanns plats för mycket mer. Denna utrymmesbrist kom min far att allt ivrigare önska sig en bostad där han kunde hänga upp fler porträtt av de författare han betraktade både som sitt förlags storheter och som sina vänner.

Efter åtskilligt sökande fick han 1909 möjlighet att bygga ett hus på Manilla och han gav sin vän stadshusarkitekten Ragnar Östberg uppdraget att rita huset. Det skulle sammanbyggas med det gamla 1600-talshuset - en gång marinens kruthus - som han förvärvat. Ragnar Östberg uttryckte sig så, att han såg sin uppgift vara att bygga till ett gammalt hus med ett ännu äldre. Han åsyftade därmed den form av storstuga eller högloft som han gav det rum som min far tänkt sig skulle innefatta porträttsamlingen.

Samlingen fortsatte emellertid att växa och de två övriga sällskapsrummen i bottenvåningen fick av mig också tagas i anspråk för porträttmålningar. Under min fars tid hängdes de nyförvärvade målningarna upp undan för undan alltefter som de införlivades med samlingen. Som den nu är ordnad har jag försökt att få porträtten upphängda litet mera i tidsföljd. Det har möjliggjorts genom det tillbygge som nyligen slutförts, "Galleriet", och som väsentligt utökade tavelväggarna.

I den "Stora Salen" finns några äldre författarbilder, men den dominerande gruppen utgöres av porträtt av min fars författargeneration. En vägg upptar porträtt av 10-talisterna - mina jämnåriga. I "Lilla Salongen" har jag sökt sammanföra den generation som blev uppmärksam under det tredje decenniet av 1900-talet och i det nya "Galleriet" har porträtt av 30-talisterna med tonvikt på de då alltmer framträdande arbetarförfattarna hängts. Fondväggen i det nya galleriet är ägnad 1940- och 50-talets författare. I "Salongen" har jag sammanfört porträtt av de konstnärer som förlaget har haft nära kontakt med. Flertalet av dess tavlor är självporträtt. Mitt bland dem - på fondväggen - hänger också Ackes stora porträtt av husets skapare, Karl Otto och Lisen Bonnier, med deras då sjuåriga son Kaj.

Denna fördelning och upphängning av samlingens porträtt har givetvis måst modifieras med hänsyn till format och bildverkan. Som "illustrerad förlagskatalog" torde samlingen vara rätt unik och knappast ha sin motsvarighet inom något annat förlag världen över. Porträtten, framför allt av de äldre författarna, de nu döda, har varit många gånger reproducerade och det kan vara riktigt vad en besökare sade till mig: "Det är ideal gubbar ur våra skolböcker".

Den karaktär av förlagshistoria som samlingen är avsedd att äga har medfört att man förvärvat de målningar som stått att få: en del porträtt har sålunda utförts av mindre betydande, en del mycket framstående konstnärer. Tavlorna har därför ett skiftande konstnärligt värde. Det är som helhet samlingen skall bedömas, som ett galleri av svenska kulturpersonligheter allt från den tid då Albert Bonniers Förlag och Karl Otto Bonnier kom i kontakt med den svenska litteraturens främsta, kunde knyta dem till sin verksamhet och får dem till medarbetare i sina publikationer eller införlivade med sin vänkrets.

Nedre Manilla november 1962

TOR BONNIER